

ODPORÚČANIE RADY**z 13. júla 2018,****ktoré sa týka národného programu reforiem Litvy na rok 2018 a ktorým sa predkladá stanovisko Rady k programu stability Litvy na rok 2018**

(2018/C 320/14)

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

so zreteľom na Zmluvu o fungovaní Európskej únie, a najmä na jej článok 121 ods. 2 a článok 148 ods. 4,

so zreteľom na nariadenie Rady (ES) č. 1466/97 zo 7. júla 1997 o posilnení dohľadu nad stavmi rozpočtov a o dohľade nad hospodárskymi politikami a ich koordinácii ⁽¹⁾, a najmä na jeho článok 5 ods. 2,

so zreteľom na odporúčanie Európskej komisie,

so zreteľom na uznesenia Európskeho parlamentu,

so zreteľom na závery Európskej rady,

so zreteľom na stanovisko Výboru pre zamestnanosť,

so zreteľom na stanovisko Hospodárskeho a finančného výboru,

so zreteľom na stanovisko Výboru pre sociálnu ochranu,

so zreteľom na stanovisko Výboru pre hospodársku politiku,

keďže:

- (1) Komisia 22. novembra 2017 prijala ročný prieskum rastu, čo znamenalo začiatok európskeho semestra pre koordináciu hospodárskych politík na rok 2018. Náležite pri tom zohľadnila Európsky pilier sociálnych práv, ktorý vyhlásili Európsky parlament, Rada a Komisia 17. novembra 2017. Priority ročného prieskumu rastu schválila Európska rada na zasadnutí 22. marca 2018. Komisia 22. novembra 2017 prijala na základe nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1176/2011 ⁽²⁾ aj správu o mechanizme varovania, v ktorej Litvu neurčila za jeden z členských štátov, vo vzťahu ku ktorým sa vykoná hĺbkové preskúmanie. V ten istý deň Komisia prijala aj odporúčanie na odporúčanie Rady týkajúce sa hospodárskej politiky eurozóny, ktoré schválila Európska rada na zasadnutí 22. marca 2018. Rada prijala 14. mája 2018 odporúčanie o hospodárskej politike eurozóny ⁽³⁾ (ďalej len „odporúčanie pre eurozónu“).
- (2) Litva by ako členský štát, ktorého menou je euro, mala vzhľadom na úzke prepojenia medzi ekonomikami v hospodárskej a menovej únii zabezpečiť úplné a včasné vykonanie odporúčania pre eurozónu, ako sa zohľadňuje v nasledujúcich odporúčaniach, najmä v odporúčaní 1.
- (3) Správa o krajine na rok 2018 bola pre Litvu uverejnená 7. marca 2018. Posudzoval sa v nej pokrok, ktorý Litva dosiahla pri plnení odporúčaní pre jednotlivé krajiny prijatých Radou 11. júla 2017 ⁽⁴⁾, následné opatrenia v nadväznosti na odporúčania pre jednotlivé krajiny prijaté v predchádzajúcich rokoch, ako aj pokrok Litvy pri dosahovaní jeho národných cieľov stratégie Európa 2020.
- (4) Litva predložila 26. apríla 2018 národný program reforiem na rok 2018 a 30. apríla 2018 program stability na rok 2018. S cieľom zohľadniť prepojenia medzi nimi sa obidva tieto programy posudzovali súčasne.

⁽¹⁾ Ú. v. ES L 209, 2.8.1997, s. 1.⁽²⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1176/2011 zo 16. novembra 2011 o prevencii a náprave makroekonomických nerovnováh (Ú. v. EÚ L 306, 23.11.2011, s. 25).⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 179, 25.5.2018, s. 1.⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 261, 9.8.2017, s. 1.

- (5) Príslušné odporúčania pre jednotlivé krajiny boli zohľadnené v programovaní európskych štrukturálnych a investičných fondov (ďalej len „EŠIF“) na obdobie rokov 2014 – 2020. Podľa článku 23 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013⁽¹⁾ platí, že ak je to potrebné na podporu vykonávania príslušných odporúčaní Rady, Komisia môže požiadať členský štát, aby preskúmal svoju partnerskú dohodu a príslušné programy a navrhol ich zmeny. Komisia poskytla ďalšie informácie o tom, ako bude využívať toto ustanovenie, v usmerneniach k uplatňovaniu opatrení spájajúcich účinnosť EŠIF s riadnou správou hospodárskych záležitostí.
- (6) Na Litvu sa v súčasnosti vzťahuje preventívna časť Paktu stability a rastu. Vláda vo svojom programe stability na rok 2018 plánuje od roku 2018 do roku 2020 udržať celkový prebytok na úrovni 0,6 % HDP, kým sa podľa odhadov nezníži na úroveň 0,3 % HDP v roku 2021. Strednodobý rozpočtový cieľ, ktorým je štrukturálny deficit na úrovni 1 % HDP, sa podľa plánov bude naďalej plniť počas celého programového obdobia. Litva získala v roku 2016 a 2017 povolenie na dočasnú odchýlku spojenú so zavádzaním systémovej dôchodkovej reformy a štrukturálnych reforiem. Tieto odchýlky sa prenášajú na trojročné obdobie. Na základe programu stability na rok 2018 sa očakáva, že pomer verejného dlhu k HDP postupne klesne z 39,7 % HDP v roku 2017 na 35,3 % v roku 2021. Makroekonomický scenár, na ktorom sa zakladajú tieto rozpočtové prognózy, je realistický. Zároveň platí, že opatrenia potrebné na podporu plánovaných cieľových prebytkov na obdobie od roku 2019 neboli dostatočne konkretizované.
- (7) Rada 11. júla 2017 odporučila Litve na rok 2017, aby si udržala svoj strednodobý rozpočtový cieľ v roku 2018 so zreteľom na úľavy spojené so zavádzaním systémovej dôchodkovej reformy a štrukturálnych reforiem, na ktoré bolo udelené dočasné povolenie odchýlky. Je to v súlade s maximálnou nominálnou mierou rastu čistých primárnych verejných výdavkov⁽²⁾ o 6,4 % v roku 2018, čo zodpovedá povolenému zhoršeniu štrukturálneho salda o 0,6 % HDP. Na základe prognózy Komisie z jari 2018 sa predpokladá, že štrukturálny deficit Litvy bude na úrovni 0,7 % HDP v roku 2018 a 0,6 % HDP v roku 2019. Preto sa odhaduje, že štrukturálne saldo zostane počas oboch rokov nad úrovňou strednodobého rozpočtového cieľa. Rada celkovo zastáva názor, že Litva roku 2018 a 2019 podľa predpokladov dodrží ustanovenia Paktu stability a rastu.
- (8) Príjmy z environmentálnych a periodických daní z nehnuteľností zostávajú pod priemerom Únie. Litva vykonala reformu svojho systému zdanenia nehnuteľného majetku, ktorou sa do systému zaviedol prvok progresivity, a zrušila oslobodenie od spotrebnej dane z uhlia a koksu používaného na vykurovanie. Stále však zostáva priestor na rozšírenie základu dane na zdroje, ktoré menej škodia rastu. Litva síce v posledných rokoch dosiahla pokrok v zlepšovaní výberu dane, ale výpadky vo výbere dane z pridanej hodnoty stále patria najväčšie v Únie. Litva podniká ďalšie kroky na boj proti daňovým únikom a zlepšuje daňovú disciplínu a nedávno vykonané opatrenia vykazujú pozitívne prvé výsledky. Ďalšie zvýšenie daňovej disciplíny by zvýšilo rozpočtové príjmy a prispelo by k zlepšeniu spravodlivosti daňového systému.
- (9) Predpokladá sa, že po zavedení nového vzorca valorizácie dôchodkov v roku 2018, ktorý spája dôchodky s rastom miezd, podiel verejných výdavkov na dôchodky v rámci celkového HDP zostane nezmenený do roku 2040. Zabezpečila by sa tým fiškálna udržateľnosť litovského dôchodkového systému. Je to však do veľkej miery spôsobené poklesom pomeru dávok, pretože sa predpokladá, že v dôsledku rýchlo sa zmenšujúcej populácie v produktívnom veku porastú celkové mzdové náklady pomalšie než mzdy. To vyvoláva obavy, pokiaľ ide o primeranosť dôchodkov, ktorá už teraz patrí medzi najnižšie v Únie. Nie je jasné ani to, ako bude táto reforma fungovať v praxi, keďže vláda je zo zákona povinná v prípade poklesu miery náhrady navrhnuť opatrenia. Ak by zostala miera náhrady nezmenená, celkové výdavky na dôchodky vyjadrené ako podiel HDP by sa do konca 40. rokov 21. storočia zvýšili takmer o 45 %, čím by sa zvýšil tlak na verejné financie. Preto je dôležité objasniť právnu neistotu v súvislosti s dôchodkovými právnymi predpismi, zabezpečiť dlhodobú fiškálnu udržateľnosť dôchodkového systému a zároveň riešiť aj jeho nízku primeranosť.

⁽¹⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde, Európskom poľnohospodárskom fonde pre rozvoj vidieka a Európskom námornom a rybárskom fonde a ktorým sa stanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde a Európskom námornom a rybárskom fonde, a ktorým sa zrušuje nariadenie Rady (ES) č. 1083/2006 (Ú. v. EÚ L 347, 20.12.2013, s. 320).

⁽²⁾ Čisté primárne verejné výdavky pozostávajú z celkových verejných výdavkov bez úrokových výdavkov, výdavkov na programy Únie plne hrazených z fondov Únie a nediskrečných zmien vo výdavkoch na dávky v nezamestnanosti. Tvorba hrubého fixného kapitálu financovaná z vnútroštátnych zdrojov je rozdelená na obdobie štyroch rokov. Diskrečné opatrenia na strane príjmov alebo zvýšenia príjmov vyplývajúce z právnych predpisov sú započítané. Jednorazové opatrenia na strane príjmov aj výdavkov sú vzájomne započítané.

- (10) Na trhu práce dochádza k rýchlemu zvyšovaniu napätia v dôsledku silného hospodárskeho rastu, ale aj v dôsledku nepriaznivého demografického vývoja a emigrácie, čo sa už začalo prejavovať nedostatkom zručných ľudských zdrojov. Táto situácia si vyžaduje systém vzdelávania a odbornej prípravy, ktorý by mohol každému poskytnúť príslušné zručnosti. Zatiaľ čo reformy, ktoré sa začali v uplynulom roku, predstavujú krok správnym smerom, je dôležité, aby Litva vykonávala tieto reformy s cieľom zlepšiť výsledky svojho systému vzdelávania a odbornej prípravy. Pravidlá financovania a akreditácie v terciárnom vzdelávaní v Litve pomáhajú zvýšiť počet ľudí s terciárnym vzdelaním, zároveň však prispeli k obavám o ich kvalitu, fragmentáciu a relevantnosť pre trh práce. Prebiehajúca konsolidácia univerzít, ak ju doplnia zmeny akreditačných a finančných pravidiel, by mala pomôcť riešiť súčasné výzvy. Pretrvávajúce demografické tlaky okrem toho ovplyvnili efektívnosť vzdelávacieho systému a zvýraznili naliehavosť potreby zabezpečiť spravodlivý prístup ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu. Na riešenie podpriemernej výkonnosti litovských žiakov v oblasti základných zručností sú potrebné reformy v počiatočnej odbornej príprave, kariérnom postupe a pracovných podmienkach učiteľov, doplnené o ďalšie reformy zamerané na kvalitu.
- (11) Nízka účasť dospelých na vzdelávaní v Litve naznačuje, že vzdelávanie dospelých je aj naďalej nedostatočne rozvinuté a neumožňuje hospodárstvu využiť zlepšovanie zručností, inováciu a lepšiu integráciu znevýhodnených ľudí na trhu práce (týka sa to napríklad starších ľudí, nezamestnaných alebo neaktívnych dospelých). Napriek investíciám do infraštruktúry je obsah odborného vzdelávania a učebných osnov často zastaraný a mohol by sa lepšie prispôsobiť potrebám miestnych a regionálnych trhov práce. Učenie sa pracou je stále v počiatočnej fáze a mohlo by sa rozšíriť. Opatrenia aktívnej politiky trhu práce obsahujú širšiu ponuku odbornej prípravy, ale táto ponuka by sa mohla rozšíriť ešte viac. Nedávne reformy a opatrenia prijaté v tejto oblasti zatiaľ nepriniesli významné výsledky. V širšom kontexte je posilnenie kapacít sociálnych partnerov dôležité na podporu ich zapojenia.
- (12) Stále pretrvávajú problémy, pokiaľ ide o zabezpečenie zdravotnej starostlivosti, a majú negatívny vplyv na produktivitu, konkurencieschopnosť hospodárstva a kvalitu života. Poskytovanie zdravotníckych služieb je aj naďalej priliš zamerané na nemocnice, pričom zostáva priestor na ďalšie posilňovanie primárnej zdravotnej starostlivosti. Kľúčom k zefektívneniu zdravotnej starostlivosti je ďalšia racionalizácia zdrojov spolu s opatreniami na zlepšenie kvality nemocničnej aj primárnej starostlivosti. Politiky v oblasti prevencie chorôb a podpory zdravia by mali výraznejšie a rýchlejšie minimalizovať rizikové správanie. Rozsah týchto politík je však aj naďalej malý, zatiaľ čo medzisektorová spolupráca je nedostatočne rozvinutá a zodpovednosť za výsledky nie je dostatočne zakotvená na úrovni obcí. Vysoká závislosť od hotovostných platieb, nízka úroveň výdavkov na zdravotníctvo a neefektívne rozdeľovanie zdrojov obmedzujú efektívnosť systému zdravotnej starostlivosti.
- (13) Vysoký podiel ľudí, ktorým hrozí chudoba alebo sociálne vylúčenie, spoločne s rastúcou nerovnosťou príjmov zostávajú pre Litvu naďalej veľkými výzvami, ktoré bránia jej dobrým vyhliadkam hospodárskeho rastu. Ohrozujú aj sociálnu súdržnosť a mohli by podnecovať emigráciu. Napriek neustálemu hospodárskemu rastu čelia starší ľudia, ľudia so zdravotným postihnutím, deti, domácnosti s jedným rodičom a nezamestnaní najväčšiemu riziku chudoby a sociálneho vylúčenia. Schopnosť litovského systému daní a dávok zabezpečiť nápravu uvedených nedostatkov je jedna z najnižších v Únii. Hoci boli prijaté určité významné počiatočné kroky na boj proti chudobe a nerovnosti príjmov, krajina má pred sebou ešte dlhú cestu v snahe priblížiť sa priemerným úrovňam chudoby a nerovnosti príjmov v Únii. Relatívne vysoké daňovo-odvodové zaťaženie osôb s nízkymi príjmami môže obmedzovať ich motiváciu pracovať a môže zvyšovať riziko chudoby a nerovností. Miery chudoby a nerovnosti by sa mohli znížiť motivovaním účasti na trhu práce, najmä medzi ľuďmi zo zraniteľných skupín a s nízkymi príjmami, a zvýšením schopnosti systému dane a sociálnych dávok zabezpečiť nápravu nedostatkov prostredníctvom lepšieho výberu daní. Takéto opatrenia by mohli zvýšiť aj sociálnu spravodlivosť.
- (14) Po útlme od roku 2012 sa rast produktivity v roku 2017 oživil, čím sa zmiernili tlaky na konkurencieschopnosť v oblasti nákladov. Za toto zlepšenie je však vo veľkej miere zodpovedný súkromný sektor. Pokrok dosiahnutý v zlepšovaní efektívnosti verejných investícií je minimálny. Na nízkej úrovni zostáva najmä efektívnosť verejných výdavkov na výskum a vývoj a spolupráca medzi podnikmi a vedeckou obcou. Okrem toho sa v roku 2016 výrazne znížili verejné investície do výskumu a vývoja. Fragmentovaná koordinácia a riadenie politiky v oblasti výskumu a inovácií vedú k neefektívnosti a podnikom bránia v plnom využívaní rôznych systémov podpory. Ďalší pokrok v prebiehajúcej reforme organizácie a financovania sektora verejného výskumu by mal prispieť k lepšiemu využívaniu dostupných zdrojov.

- (15) Litva dosiahla pokrok pri posilňovaní svojho rámca na predchádzanie korupcii prijatím právnych predpisov o lobovaní a ochrane oznamovateľov korupcie, ktoré sa vzťahujú na pracovníkov vo verejnom aj súkromnom sektore. Naďalej je však výzvou implementácia týchto právnych predpisov. Korupcia v sektore zdravotníctva stále vyvoláva obavy, a to napriek chvályhodným výsledkom vládneho programu „čistých rúk“.
- (16) Komisia vykonala v kontexte európskeho semestra na rok 2018 komplexnú analýzu hospodárskej politiky Litvy, ktorú uverejnila v správe o tejto krajine na rok 2018. Zároveň posúdila program stability na rok 2018, národný program reforiem na rok 2018 a následné opatrenia v nadväznosti na odporúčania adresované Litve v predchádzajúcich rokoch. Komisia zohľadnila nielen ich význam pre udržateľnú fiškálnu a sociálno-ekonomickú politiku v Litve, ale aj rozsah ich súladu s pravidlami a usmerneniami Únie vzhľadom na potrebu posilniť celkovú správu hospodárskych záležitostí Únie zabezpečením vstupov na úrovni Únie do budúceho vnútroštátneho rozhodovania.
- (17) Rada na základe tohto posúdenia preskúmala program stability 2018 a dospela k názoru ⁽¹⁾, že Litva podľa predpokladov dodrží Pakt stability a rastu.

TÝMTO ODPORÚČA, aby Litva v rokoch 2018 a 2019 prijala opatrenia s cieľom:

1. Zlepšiť daňovú disciplínu a rozšíriť daňový základ na zdroje, ktoré sú menej škodlivé pre rast. Zabezpečiť dlhodobú udržateľnosť dôchodkového systému a zároveň riešiť otázku primeranosti dôchodkov.
2. Zlepšiť kvalitu, efektívnosť a relevantnosť vzdelávania a odbornej prípravy pre trh práce vrátane vzdelávania dospelých. Zlepšiť výkonnosť systému zdravotnej starostlivosti ďalším posunom od zamerania na nemocničnú starostlivosť smerom k ambulantnej starostlivosti, posilnením opatrení v oblasti prevencie chorôb, a to aj na miestnej úrovni, a zvýšením kvality a cenovej dostupnosti zdravotnej starostlivosti. Zlepšiť štruktúru daňovo-dávkového systému s cieľom znížiť chudobu a príjmovú nerovnosť.
3. Stimulovať rast produktivity zlepšením efektívnosti verejných investícií, zabezpečením efektívnej vládnej koordinácie politiky výskumu a inovácie a riešením nedostatkov a neefektivity verejných opatrení na podporu spolupráce medzi vedou a podnikateľským sektorom.

V Bruseli 13. júla 2018

Za Radu
predseda
H. LÖGER

⁽¹⁾ Podľa článku 5 ods. 2 nariadenia (ES) č. 1466/97.